

Stanowisko Zarządu Związku Miast Polskich w sprawie wdrożenia w Polsce rozszerzonej odpowiedzialności producenta

Związek Miast Polskich w pełni podtrzymuje stanowisko strony samorządowej Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego z dnia 5 lutego 2020 r. w sprawie wdrożenia w Polsce rozszerzonej odpowiedzialności producenta, opracowane po spotkaniu strony samorządowej Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego w dniu 5 lutego br. (załącznik nr. 1).

W związku z obecnymi problemami samorządu gminnego, z których jednym z najważniejszych są rosnące koszty gospodarki odpadami komunalnymi, przekraczające możliwości ich sfinansowania (z uwagi nie tylko na niewystarczające limity ustawowe opłat, ale przede wszystkim na brak akceptacji społecznej dla dalszego wzrostu opłat), koncepcja organizacyjna i finansowa wdrożenia w Polsce rozszerzonej odpowiedzialności producenta zaproponowana przez Ministra Klimatu jest znacząco niewystarczająca.

Z tego względu wnosimy o rozważenie w dalszych pracach dwóch potencjalnych rozwiązań natury kompetencyjnej i finansowej.

Ich wspólną zasadą powinno być powiązanie wykonywanych zadań i odpowiedzialności za ich recykling ze środkami finansowymi pochodzącymi z opłat (P1 lub P2), czego nie można doszukać się w prezentowanym przez Ministerstwo Klimatu materiale. Wdrożenie obu wariantów wymagałoby podzielenia zamówień na odbieranie i zagospodarowanie odpadów komunalnych na dwie części, w zależności od frakcji odpadów komunalnych zbieranych selektywnie. Pierwszą część stanowiłyby odpady wielkogabarytowe, papier i tektura, szkło oraz tworzywa sztuczne i metale, natomiast drugą – bioodpady i odpady resztkowe.

Nowy układ kompetencyjny oraz zasady finansowania należałoby ustalić w ramach systemu ROP tylko dla pierwszej części i tylko w zakresie tych frakcji.

Możliwe są dwa warianty:

- wariant pierwszy: pełna odpowiedzialność producentów. Organizacje ROP (**nie tylko opakowań**) finansowane przez wprowadzających produkty miałyby za zadanie zorganizować system zbierania, odbierania i zagospodarowania dla całości części pierwszej odpadów komunalnych oraz odpowiadać za osiągnięcie efektów w postaci recyklingu i przygotowania do ponownego użycia. Obowiązki gmin w zakresie recyklingu i przygotowania do ponownego użycia należałoby tym samym znacznie ograniczyć, adekwatnie do fizycznych możliwości uzyskania efektów z odpadów resztkowych i bioodpadów. Środki finansowe nie musiałyby wówczas krążyć w systemie finansów publicznych, co przyniosłoby eliminację zbędnych zamówień publicznych i zmniejszyć koszty ogólne systemu;
- wariant drugi: częściowa odpowiedzialność producentów. Gminy nadal organizowałyby całościowy system i odpowiadały za uzyskiwane efekty w recyklingu, jednak zamówienia publiczne zostałyby obowiązkowo podzielone na dwie części, by zidentyfikować obie składowe kosztów, z których tylko koszty gospodarowania odpadami z pierwszej części byłyby refundowane w ramach mechanizmu finansowego, zapewnianego przez organizacje ROP. Również w tym wariantcie centralne i regionalne instytucje państwa nie musiałyby uczestniczyć w części przepływów finansowych.

Poza tym skuteczny system rozszerzonej odpowiedzialności producentów musi spełniać także poniższe oczekiwania:

- system ROP powinien dotkliwie sankcjonować wprowadzanie na rynek produktów i opakowań nie nadających się do ponownego wykorzystania, by poprzez wyższą cenę zniechęcać konsumentów do ich zakupu, a producentów zachęcać tym samym do poszukiwania alternatywnych materiałów i ekoprojektowania. Z drugiej strony opakowania wielokrotnego użycia należy ustandaryzować odpowiednimi normami i po ich spełnieniu zwalniać je z części opłat na rzecz systemu ROP;
- system ROP powinien też partycypować w kosztach zagospodarowania tzw. frakcji kalorycznej, która podlega zakazowi składowania, ale w kraju nie ma wystarczającej ilości infrastruktury zdolnej termicznie unieszkodliwić paliwo alternatywne; oczekujemy, że państwo stworzy wreszcie tak potrzebne ułatwienia dla wykorzystania paliwa alternatywnego w lokalnych systemach ciepłowniczych, poprzez modernizację przestarzałych obecnie ciepłowni i elektrociepłowni;
- prowadzenie działań edukacyjnych w zakresie selektywnego zbierania i recyklingu u źródła trudno podzielić na dwie części, analogicznie do przedstawionych wyżej wariantów, dlatego oczekujemy zagwarantowania odrębnego strumienia środków na te zadania w wysokości 10 proc. ogólnej sumy opłat wnoszonych w przyszłym systemie ROP.

Zdaniem Związku Miast Polskich, wdrożenie systemu ROP mogłoby ułatwić realizację innych niezbędnych zmian prawnych, które muszą być wprowadzone jak najprędzej:

- postulujemy, by wprowadzenie ROP w Polsce było okazją do **przywrócenia metod obliczania poziomu recyklingu i przygotowania do ponownego użycia, które były stosowane do 2019 r.**
- i - zgodnie z prawem wspólnotowym - mogą być stosowane przez kraje członkowskie do końca 2024 r. (postulat ten należy zrealizować w tym roku, niezależnie od wdrożenia ROP);
- wnosimy o podjęcie prac legislacyjnych na rzecz **uwzględnienia** w sprawozdaniach gmin recyklingu uzyskiwanego u źródła, w ramach promowanego przez polskie prawo **kompostowania przydomowego**;
- postulujemy o **pilną nowelizację przepisów regulujących gospodarkę odpadami komunalnymi wytwarzanymi przez właścicieli nieruchomości niezamieszkałych**, które weszły w życie 6 września 2019 r., które wprowadzają szkodliwe rozszczelnienie lokalnych systemów odpadowych, a przez to między innymi utrudnią wprowadzenie ROP. Zasadnym jest zatem przywrócenie stanu prawnego sprzed 6 września 2019 r. w zakresie braku dobrowolności przystępowania do systemów komunalnych oraz urealnienie limitów ustawowych opłat za pojemniki i worki, które w obecnym stanie prawnym pozwalają na pokrycie zaledwie ok. 1/3 kosztów ich obsługi;
- wnosimy o takie zmiany w ustawie o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz zmiany innych ustaw, które umożliwią – w przypadku przyjęcia przez gminę metody „od ilości zużytej wody z danej nieruchomości ” – **rozliczanie opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi** przez właściciela nieruchomości **w ramach realizacji faktury za zużycie wody**, na podstawie zawartej umowy cywilno-prawnej z dostawcą wody.

Związek podtrzymuje wolę współpracy z Ministerstwem Klimatu oraz przedsiębiorcami z branży odpadowej, w celu wypracowania i wdrożenia efektywnego i sprawnie działającego systemu rozszerzonej odpowiedzialności producenta. Prosimy o pilne podjęcie konsultacji na ten temat, przygotowania rozwiązań prawnych i przeprowadzenie procesu legislacyjnego w terminie do końca czerwca br., spełniając tym samym wymogi dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/851 z dnia 30 maja 2018 r., zmieniającej dyrektywę 2008/98/WE w sprawie odpadów.

Poznań, 14 maja 2020 r.

(-) Zygmunt Frankiewicz
PREZES ZWIĄZKU